

Användning av artificiell intelligens i avhandlingar

Statsvetenskapliga fakulteten, Helsingfors universitet

Riktlinjerna uppdateras och är i kraft från och med 1.8.2026

Inledning

Riktlinjerna har utformats för att stöda handledare och studenter vid Helsingfors universitets statsvetenskapliga fakultet i hur verktyg för generativ artificiell intelligens kan användas på ett ansvarsfullt och transparent sätt. Användningen av verktyg för generativ AI blir allt vanligare och sprids inom expertarbete och forskning. Applikationer som utnyttjar stora språkmodeller kan hjälpa till med att söka källor, skapa olika strukturer och sammanfattningar, planering och slutredigering av texter.

En avhandling är ett vetenskapligt examensarbete vars syfte är att träna studenten i att genomföra samhällsvetenskaplig forskning. Genom examensarbetet visar studenten sin kompetens inom sitt eget ämnesområde, inklusive metoder för informationsinhämtning och rättfärdigande, samt forskningsetik och metoder för vetenskapligt skrivande (jämför mål för kompetens inom avhandlingskurser). Att skriva examensarbete är en process. Examensarbetet är handledt. Handledning innebär till exempel att handledaren är medveten om processens faser, känner till arbetets utgångspunkter och material, samt ger studenten feedback som handleder arbetet. Studenten ansvarar dock alltid själv för resultatet. Därför kan verktyg för generativ AI aldrig vara författare.

De bifogade riktlinjerna baseras på universitetets riktlinjer för användning av artificiell intelligens och generativ AI (referenser till AI i forskning och AI i undervisning). En central faktor för forskningens tillförlitlighet är transparens. Vid användning av verktyg för generativ AI måste användningen rapporteras på en tillräcklig nivå. Vid granskningen av tillförlitligheten för examensarbeten beskrivs de centrala sätten och verktygen för användning av generativ AI. Huvudprincipen är att vid användning av AI följa god vetenskaplig praxis och särskilt beakta forskningsetik, dataskydd och upphovsrätt.

"Vid användning av generativ artificiell intelligens i betydande omfattning inom forskningen ska verktygets namn och version, användningsdatum, användningsmetod samt verktygets användningsfas och syfte anges. Detta främjar forskningens reproducerbarhet och ger andra möjlighet att bedöma resultaten tillförlitlighet. Det främjar också delning av goda praxis inom forskningsgemenskapen." (AI i forskningen, Hu)

"Om du använder en språkmodell för att stödja produktionen av det arbete som ska lämnas in, rapportera användningen av språkmodellen på det sätt som läraren för kursen anger och följ god vetenskaplig praxis. Detta gäller även examensarbeten." (AI i undervisningen, Hu)

Rekommendationer för handledning

I handledningen är det centralt att handledaren är medveten om avhandlingsprocessens steg, forskningsutgångspunkterna, känner till materialet och vet hur materialet har uppkommit. I seminarier och andra handledningssituationer berättar studenten om processen och även om användningen av AI. Personuppgiftserkännanden utformas så att handledaren har tillgång till det ursprungliga materialet med personuppgifter. Diskussionen om användningsmetoder för AI bör inkluderas i seminariets vanliga introduktionsanvisningar och seminarietillfällen.

AI ses ur bedömningsperspektiv som ett av verktygen för att skriva examensarbete. Bedömningen följer instruktionerna i bedömningsmatrisen. Transparent rapporterad och tillåten användning av AI påverkar inte bedömningen av examensarbetet. Följs riktlinjerna inte, påverkas däremot bedömningen och kan leda till disciplinära åtgärder.

Tillåtna sätt att använda AI

Idéutveckling och avgränsning

- Tydliggörande av forskningsproblemet och idéutveckling av underfrågor.
- Kartläggning av teorier relaterade till ämnet.

Planering av sökstrategier

- Alternativ för nyckelord, synonymer.

Transkribering och översättning

- Transkribering med verktyg rekommenderade av Hu. Observera! Vid hantering av material följs alltid dataskyddsmeddelandet och forskningslov.
- Översättning av material på främmande språk.

Skissering av visualiseringar

- Idéer och skisser för diagram och figurer, som studenten själv slutför och som upphovsmannen till examensarbetet har rättigheter till.

Stöd för användning av analysmetoder

- Tydliggörande av metodernas grundprinciper för sig själv, skapa analyskod, sammanställa tabeller.
Observera! Den faktiska analysen, vetenskaplig tolkning och slutsatser är studentens eget arbete.

Stuktur och stöd för skrivande

- Förslag till struktur för avhandlingen (utkast till innehållsförteckning).
- Lätt stöd för språkgranskning av egen text: tydlighet, flyt, grammatikförslag.
- Observera! Studenten skriver, redigerar och godkänner den slutliga texten och kontrollerar översättningarnas korrekthet med hänsyn till upphovsrätt.

Projektledning

- Sparring av tidsplanering och delmål för arbetsplanen.

Förbjudna sätt att använda AI

Manipulation av material

- Manipulering eller redigering av forskningsmaterial så att materialets äkthet äventyras.

Att hitta på referenser och innehåll

- Användning av icke-existerande källor eller godkännande av referenser och källor utan att kontrollera den ursprungliga publikationen (jämför att förlita sig på andrahandskällor). Källor måste alltid kontrolleras.

Textproduktion

- Skriva forskningsrapporten med hjälp av artificiell intelligens på ett sätt som ersätter studentens eget skrivande och akademiska bidrag.

Analys

- Den faktiska analysen och tolkningen av materialet samt att dra slutsatser.

Dataskydd och informationssäkerhet

- Att mata in personuppgifter, identifierare eller konfidentiellt/sensitivt forskningsmaterial i oskyddade eller icke-godkända tjänster.
Transkribering eller analys med verktyg som inte uppfyller HY:s dataskyddskrav.

Examinationsprov

- Användning av språkmodeller för att skapa examensprov är förbjudet.

Stridande eller hemlig användning av instruktioner

- Att använda artificiell intelligens i strid med handledarens instruktioner eller att hemlighålla användningen är fusk och hanteras enligt Hu:s regler.

Upphovsrätt och etik

- Kontrollera rättigheterna till det material och de bilder du använder. Ange källor på ett korrekt sätt. Bilder eller texter föreslagna av AI befriar inte från källreferenser eller tillstånd.
- Undvik vilseledande bildmanipulation.
- Tänk på att obskyra AI-tjänster i framtiden kan använda det material du matar in i tjänsten.

Rapportering och dokumentation i examensarbetet

- För dagbok över AI-användning som en del av examensarbetets process.
 - Skriv ner de centrala användningsmetoderna och observationerna från din egen läroprocess kring AI-användning.
 - Håll dagboken tillgänglig för handledaren; den kan användas som stöd för seminariepresentationer.

- Beskriv användningen av AI på sammanfattningsformuläret för avhandlingen, det vill säga abstractet. Beskriv minst:

- Vilka verktyg som användes och syftet med deras användning.
- Hur du verifierade korrektheten (faktagranskning, verifiering av referenser)?
- Hur du använde AI för att stödja användningen av metoder?
- Hur du begränsade AI-användningen och vad dess påverkan var på resultatet av arbetet?

- Tänk också på de etiska perspektiven av AI-användning som en del av reflektionen kring forskningsetik.

Referenser

Artificiell intelligens i forskning. <https://www.helsinki.fi/fi/tutkimus/vastuullinen-tiede/tekoalyn-kaytto-tutkimuksessa>

Artificiell intelligens i undervisning. <https://studies.helsinki.fi/ohjeet/artikkeli/tekoalyn-kayttaminen-oppimisen-tukena>